

גבולות היחידה: הקדמה לספר שמואל א' + פרק א', א'-ג'

נושא היחידה: סיכום ספר שופטים ומשפחת אלקנה

מספר שיעורים: 1

כתבה: יעל גרוסברג

כללי:

בשיעור זה, נסכם בנקודות עיקריות את מצב העם בסיום ספר שופטים בארבעה תחומים שונים. נעמוד על דמותו של אלקנה העולה מן הפסוקים ומן המדרש.

פתיחה:

נפתח בהקדמה לספר שמואל:



התלמידים למדו בשנה שעברה את ספר שופטים. ספר שמואל הוא המשך ישיר לספר שופטים, ועל כן חשוב להזכיר מספר דברים המהווים בסיס להבנה של הקורה בספר שמואל.

המורה יסביר כי אנו זוכים להתחיל ספר חדש – ספר שמואל.

מהו הספר הקודם שלמדנו? ספר שופטים.

ספר שמואל הוא המשך של ספר שופטים מבחינת הזמן. על כן, עלינו להיזכר בכמה דברים חשובים שהיו בספר זה. נעשה זאת בעזרת ארבעה תחומים שונים.

המורה ירים בכל פעם חפץ אחר, ועל התלמידים לומר איזה תחום כל חפץ מסמל:

סידור- המצב הרוחני של העם

רובה/ חרב- המצב הביטחוני

כתר- מי מנהיג את העם

לב- אחדות בעם

יש לרשום את הכותרות על הלוח.

← המורה ישאל את התלמידים, האם הם זוכרים מהלימוד בשנה שעברה, מה מצב העם באחד מן התחומים האלו.

אם התלמידים יודעים לענות יפה על כך, ניתן לפתח זאת יחד איתם ולסכם את מצב העם. אך מכיוון שלרוב, מתחילים את ספר שמואל בתחילת השנה, סביר להניח שהתלמידים יהיו זקוקים לשלב הבא:

המורה יחלק לכל קבוצת תלמידים בריסטול שיהיה כתוב בו פסוק מתוך ספר שופטים, המייצג אחד מן התחומים הללו. על התלמידים להחליט לאיזה תחום הוא שייך, וכן לומר בעקבות כך, האם המצב טוב או רע בתחום זה (ניתן גם לעשות זאת ללא חלוקה לקבוצות

– המורה יתלה את הבריסטולים על הלוח, ועל התלמידים לומר לאיזה מן התחומים כל אחד שייך ולהסבירם):

רוחני-

1. "ויסופו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה'" (י', ו') (י"ג, א')

2. "וישימו להם את פסל מיכה אשר עשה" (י"ח, ל"א)

ביטחוני-

3. "וימכרם ביד אויביהם מסביב ולא יכלו עוד לעמוד לפני אויביהם" (ב', י"ד)

4. "ויתנם ה' ביד מדין שבע שנים" (ו', א')

5. "ויתנם ה' ביד פלשתים ארבעים שנה" (י"ג, א')

הנהגה-

6. "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה" (כ"א, כ"ה)

אחדות בעם-

7. "ויצא איש ישראל למלחמה עם בנימין" (כ', כ')

← לאחר שכל הקבוצות יסיימו לעבוד, המורה ירכז את התשובות של כולם ויסכם את הדברים בעזרת החפצים שהיוו את כותרות הנושאים לפני כן:

מבחינה רוחנית - ישנה הידרדרות גדולה והתרחקות מה' (סימון X גדול – המבטא כי בתחום זה המצב שלילי ואינו טוב).

מבחינה ביטחונית - עמים רבים שלטו ופגעו בעם ישראל. ישנו חוסר ביטחון (סימון X גדול).

מבחינת הנהגה - אין מלך. חוסר הנהגה של העם. כל אחד עושה כרצונו (סימון X גדול).

מבחינת אחדות העם - חוסר אחדות. מלחמות אחים (סימון X גדול).

← בתוך המציאות הקשה הזו מתחיל ספר שמואל. מתחילה תקופה חדשה, שבה יהיה שינוי משמעותי בכל אחד מן התחומים הללו. האיש שיוביל את השינוי, נקרא שמואל. בואו ונפגוש את אבא ואימא שלו ונשמע על סיפור הלידה המופלא שלו.

לימוד הפסוקים:

משימת טרום קריאה: המורה יאמר לתלמידים, כי עליהם לשים לב במהלך הקריאה, למידע על האדם שעליו מסופר בפסוקים.



קריאת פסוקים א'-ג'

← המורה יכתוב על הלוח: "האיש ההוא",

ויערוך עם התלמידים אפיון דמות על דמותו של אלקנה¹.

התלמידים יאמרו כל מה שניתן ללמוד עליו מתוך פסוקים א'-ג' (שמו, ייחוסו, מקומו, בני משפחתו, מנהגיו).

← בפסוקים אלו אנו רואים שני מקומות שונים: מקום שממנו אלקנה מגיע ומקום שאליו הוא הולך.

מהיכן מגיע אלקנה? רמתיים צופים.

(המורה יראה היכן זה על המפה² - מצורף בהרחבות. ניתן גם לפתוח במקרן בכיתה:

<http://www.hatanakh.com/map?t=2&b=7&c=0>)

לאן הוא הולך? לשילה (להראות במפה).

מדוע? מה יש בשילה? המשכן נמצא שם.

כאן המקום להזכיר לתלמידים, כי אנו בתקופה שאחרי כיבוש הארץ, אך לפני בניית

המקדש. על כן המרכז הרוחני הוא בשילה – שם נמצא המשכן, ובו נמצא ארון ה'.

← לאחר שהתלמידים יראו את המיקום של רמתיים צופים ושל שילה, המורה יזמין את

אחד התלמידים ויבקש ממנו לצייר על המפה מהי הדרך שלדעתו אלקנה עלה בה למשכן בשילה.

"מימים ימימה" - כל שנה בקביעות. כלומר: מנהג קבוע במשך תקופה ארוכה. חז"ל הוסיפו בתיאור מסעות אלו שנעשו בכל שנה בדרך אחרת: "בדרך שהיה עולה בשנה זו, לא היה עולה בשנה אחרת".

← כעת יוסיף המורה עוד דרכים רבות על גבי המפה, להמחשת מדרש חז"ל זה.

← המורה ישאל: יש לכם רעיון מדוע בכל שנה הוא היה עולה בדרך שונה?

¹ מידע מפורט על המיומנות של אפיון דמות, ניתן לראות במסמך המיומנויות:

<http://lilmod.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=2781d97e-d9ca-423f-b01d-de0d1e064e14&lang=HEB>

² מידע מפורט על מיומנות של התמצאות במפה, ניתן לראות במסמך המיומנויות:

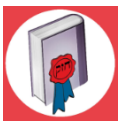
<http://lilmod.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=2781d97e-d9ca-423f-b01d-de0d1e064e14&lang=HEB>

לאחר תשובות התלמידים, יפנה המורה לרש"י (פס' ג'): "כדי להשמיע ישראל ויעשו כמותו". כלומר, לאלקנה היה חשוב לא רק הקשר שלו ושל משפחתו למשכן, אלא גם הקשר של כל עם ישראל למשכן.

מה אנו יכולים ללמוד מתוך כל המאפיינים הללו על אופיו של אלקנה, במיוחד כשאנו זוכרים שמצבו הרוחני של עם ישראל אינו טוב בתקופה הזו? המורה ישמע את תשובות התלמידים, ויסכם כי אלקנה הוא אדם שמחובר לה'. הוא עולה בכל שנה למשכן בשילה, ועולה בכל פעם בדרך אחרת, כדי למשוך עוד ועוד אנשים למשכן – דבר המבטא מנהיגות, הובלה ואכפתיות ממצב העם.

סיכום וסיום:

ראינו ארבעה מאפיינים שהיו במצב הלא טוב שבספר שופטים- מבחינה רוחנית ומדינית, חוסר הנהגה וחוסר אחדות בעם. ספר שמואל פותח בתיאור דמותו של אלקנה כמנהיג וכמוביל רוחני, שעולה בכל שנה למשכן בשילה ודואג לעם.



הצעות להמחשה:

חפצים מאפיינים- כדי להמחיש את ארבעת הנושאים העיקריים המסכמים את ספר שופטים והמהווים בסיס לתקופת שמואל.
מפה- מיקום: רמתיים צופים ושילה.
ציור דרכים שונות- המחשה לכך שבכל שנה עלה אלקנה בדרך שונה.



מסרים והפנמה:

א. מדמותו ומעשיו של אלקנה, אנו רואים את המסירות והאכפתיות שלו למצב הרוחני של עם ישראל



הרחבות:

א. מפה מקראית:



